

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Радченко Олександр Віталійович,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри соціально-економічної географії,
Академія Поморська,
Польща, м. Слупськ
e-mail: radchenko_ar@ukr.net

doi: 10.21564/2414–990x.133.70945
УДК 612.821.3:341.231.14:341.218.41

ГЕНЕЗИС ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: НЕОІНСТИНКТИВІСТСЬКИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто антропологічні витоки та природу прав людини й похідні від них феномени влади та держави в її взаємозв'язку з природними правами та інтересами людини. Зроблено висновок про генетично обумовлений характер основних прав людини, а їх задоволення визначено основною функцією правової держави. При цьому держава та влада виступають як соціетальний механізм справедливого розподілу ресурсів життєдіяльності людини та соціального відтворення суспільства.

Ключові слова: інстинкт; інтерес; потреба; права людини; правова держава; влада.

Радченко А. В., доктор наук по государственному управлению, профессор, профессор кафедры социально-экономической географии, Академия Поморская, Польша, г. Слупск.
e-mail: radchenko_ar@ukr.net

Генезис прав человека как предпосылки возникновения правового государства: неoinстинктивистский подход

В статье рассмотрены антропологические истоки и природа прав человека, а также производных от них феноменов власти и государства в их взаимосвязи с естественными правами и интересами человека. Сделан вывод о генетически обусловленном характере основных прав человека, а их удовлетворение определено основной функцией правового государства. При этом государство и власть выступают в качестве социетального механизма для справедливого распределения людских ресурсов и социального воспроизводства общества.

Ключевые слова: инстинкт; интерес; потребность; права человека; правовое государство; власть.

Постановка проблеми. Наріжним каменем сучасних уявлень про правову демократичну державу є розуміння ключової ролі прав людини у формуванні як, власне, державного утворення, так і його місії, структурно-функціональної побудови, типу політичного режиму, особливостей владних відносин тощо. Рівень дотримання прав людини в різних державах безпосередньо обумовлює відповідний рівень авторитаризму/демократії в даному суспільстві. Перефразовуючи Моріса Дюверже, який зазначав, що головними елементами держави як політичного інституту є інституційна структура та інституційні цінності [15, с. 18], можна стверджувати, що в сучасному світі права людини є тією первинною інституційною цінністю, яка зумовлює архітектоніку й всю інституційну структуру держави (якщо ця держава претендує на статус правової й демократичної).

Водночас варто усвідомити, що будь-які інституційні цінності держави і вся її ціннісна система завжди є вторинними й похідними від ціннісної системи відповідного суспільства (домінуючого етносу, народу, політичної нації), що, у свою чергу, є сукупністю переважаючих укорінених в індивідуальній свідомості персонально-особистісних архетипів світосприйняття, соціальних відносин, матеріальних, духовних та процесуальних цінностей звичного буття людини. Чому ж у процесі історичного розвитку людство все більше приходиться до необхідності побудови демократичної правової держави, яка базується на фундаменті прав людини, а самі ці права починають виступати універсальною в планетарному масштабі суспільною й індивідуальною цінністю? Пошук відповіді на це питання є **метою та основним завданням цієї розвідки.**

Спробуємо зробити це з позицій неоінстинктивізму, який досліджує вплив генетично закладених інстинктів на соціальну й політичну поведінку людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що питання генезису прав і потреб людини, ролі індивідуальних та суспільних цінностей у виникненні інститутів держави, влади та права розглядали як західні вчені (К. Алдерфер, П. Блау, М. Вебер, Ф. Герцберг, Р. Даль, Ш. Ейзенштадт, Р. Інглехарт, Г. Лебон, А. Маслоу, У. Мак-Дугал, Г. Маркузе, М. Рідлі, В. Троттер, З. Фрейд, С. Хантінгтон), так і радянські й сучасні вітчизняні дослідники (Л. Дротянко, Н. Жабінець, С. Максименко, В. Клименко, М. Камзін, О. Соловійов, В. Тарасевич, О. Шаталович, А. Фет та ін.). Фокусуючи свою увагу на сутності й структурі потреб та інтересів людини, механізмах формування та функціонування суспільних цінностей, більшість науковців залишила поза увагою *невирішені раніше* питання щодо витоків і природи прав людини, похідних від них феноменів влади та держави в їх взаємозв'язку з природними правами та інтересами людини.

Виклад основного матеріалу. Перефразовуючи Аристотеля, зазначимо, що людина є істотою біологічною, соціальною й політичною. На первинному рівні головним рушієм людини як біологічної істоти є інстинкти. Але чи є вони рушіями людської поведінки на соціально-політичному рівні? Наважимося стверджувати, що є. Так, багато дослідників, визнаючи, що людина не може

не відчувати інстинктивних прагнень, вважають, що такі прагнення необхідно придушувати й приборкувати, керуючись найвищими цінностями, шляхом вправ людина здатна розвивати в собі поведінкові навички, що піднімають її над суто інстинктивними діями [2, с. 5]. Водночас неоінстинктивісти – від Герберта Маркузе [4] до Метта Рідлі [8] – заперечують, що у формуванні людської поведінки культура майже повністю витісняє біологію. Адже, як зазначав А. Фет, «у людській природі є найстародавніший прошарок, що визначається інстинктами, тобто генетичною спадковістю. Цей прошарок не може бути змінений культурою, попри те, що *форми прояву інстинктів* (курсив наш. – О. Р.) не лише залежать від культури, але й визначають обриси цієї культури» [11].

Для початку визначимося з категоріальним апаратом обраного дискурсу. Філософія визначає інстинкт (від латинського «стимул», «спонука») як природній потяг, властива роду та виду вроджена (спадкова) схильність до певної поведінки або способу дій. У Паскаля інстинкт – внутрішній досвід, що ґрунтується на інтуїції [12, с. 181]. Розглядатимемо інстинкт у нашому авторському широкому тлумаченні як *генетично обумовлений потяг, природну потребу, що формує відповідний інтерес і бажання людини та спонукає її на здійснення різного роду біологічних, соціальних, політичних і духовних дій*.

Вивчаючи роль інстинктів у соціальній поведінці, У. Мак-Дугал висунув «гормічну» (від грецького «hormae» – бажання) теорію, згідно з якою саме вроджені інстинкти є основою й причиною соціальної та політичної поведінки людини. За У. Мак-Дугалом, індивід наділений вітальною енергією, яка виявляється у «горме» – інтуїтивній силі, що рухає людиною й реалізується у дії інстинктів. При цьому дія інстинкту містить афективну (рецептивну), центральну (емоційну) та аферентну (рушійну) частини. Їх внутрішні прояви – неусвідомлені емоції, що впливають на свідомість та детермінують людську поведінку [6, с. 176].

Первинними інстинктами В. Троттер називає інстинкт самоствердження, харчування, статевий та стадний [7, с. 172]. У Мак-Дугала – це інстинкти боротьби, самозбереження, репродукування роду, стадності. У Фрейда вся сукупність інстинктів зводиться до двох основних – Еросу (інстинкт кохання й творення) та Танатосу (інстинкт смерті й руйнування) [13]. Очевидно, що Фрейдівський Танатос своєю агресивною сутністю близький до Троттерівського й Фетівського інстинкту внутрішньовидової боротьби та Мак-Дугласівського інстинкту самоствердження.

Хоча в цілому, як зауважує Д. Ольшанський, нараховується понад 15 тис. інстинктів, «укрупнених» до 6131 «базового» [5, с. 176], в інтересах подальшого дослідження виокремимо три групи первинних інстинктів.

Першу назвемо *утилітарними інстинктами або інстинктами матеріального існування*, куди віднесемо інстинкти, притаманні людині, рівною мірою як і більшості інших біологічних істот Землі, переважно фізіологічного характеру: харчування, самозбереження, продовження роду (статевий інстинкт), безпеки тощо. Інстинкт викликає бажання як потребу у відповідних ресурсах житте-

діяльності (благах), і допоки ця потреба не виходить за рамки фізіологічного, існування людина залишається істотою біологічною як і всі інші високоорганізовані живі організми.

Другу групу назвемо *комунікативними інстинктами або інстинктами соціалізації* – сюди віднесемо інстинкти, притаманні як людині, так і окремим біологічним видам, котрі живуть соціальними спільнотами: солідарності, кооперації, комунікації (спілкування з собі подібними), стадний інстинкт тощо. Потреби соціальної кооперації, інформації та спілкування вимагають тісної взаємодії з іншими представниками біологічного виду й такі потреби є характерними для істоти соціальної – коло соціальних видів на планеті порівняно невелике й поряд з людиною тут можна визначити як окремі види ссавців, так і бджіл, мурашок.

Недостатньо прописаним у науковій літературі, але досить очевидним (наприклад, зі спостереження за дітьми) є інстинкт пізнання. Людина від народження є істотою допитливою, за етимологією російського «*любопытная*» – така, що любить знати, пізнавати світ. Отже, віднесемо пізнання разом із самоствердженням, самореалізацією та інстинктом внутрішньовидової агресії (жага влади) до третьої групи – *духовних або інстинктів саморозвитку*. Потреби саморозвитку, пізнання, визнання, самореалізації обумовлюють бажання індивіда створювати нові сенси, перетворювати світ, впливати на соціальне оточення, і ця політична сутність людини є характерною ознакою її унікальності у біологічному світі.

Визначені три групи інстинктів очевидно корелюють з трьома характеристиками людини відповідно як істоти біологічної, соціальної та політичної (рис. 1).

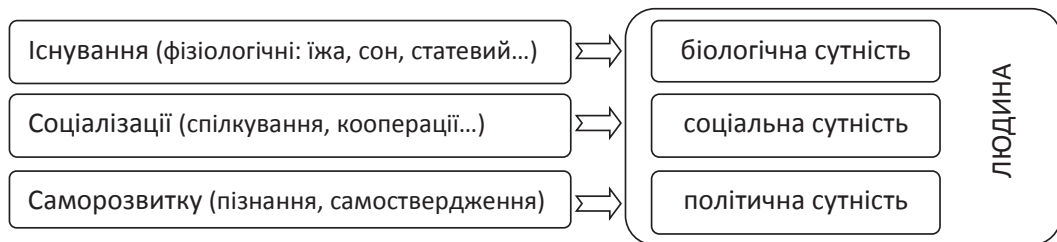

Рис. 1. Кореляція інстинктів людини з її триединою сутністю

Будь-який інстинкт, як відповідна природна потреба, вимагає свого задоволення через отримання бажаного ресурсу життєдіяльності – фізіологічного, матеріального, комунікативного, духовного тощо. Інстинктивно обумовлені потреба й бажання людини отримати певний ресурс життєдіяльності прийнято визначати категорією «інтерес», що від латинського «*interest*» (має значення, важливо) означає властиве людині ставлення, яке виражає позитивну або негативну її спрямованість на задоволення людських потреб [6, с. 260-261]. Категорії «потреба» та «інтерес» описують один і той же феномен

необхідності задоволення природних інстинктів, проте відрізняються ціннісно-спонукальним характером – нейтрально-статичним у випадку «потреби» та динамічно-дієвим у випадку «інтересу». Отже, інтерес – це дія із задоволення потреби. Природна вимога задоволення інстинкту формує *потребу* в отриманні певного матеріального чи психоемоційного *ресурсу життєдіяльності* та, як цілепокладання щодо її реалізації, – *інтерес* (інакше – *мотив*) як спонукання до дії із задоволення інстинктивної потреби у відповідному ресурсі життєдіяльності, оскільки таке задоволення первинних інстинктів надає людині відчуття щастя [14, с. 165].

Принциповим при цьому є розуміння дефіцитності ресурсів життєдіяльності, причому лише в ідеальних умовах невичерпності споживання певного ресурсу людина не відчуватиме ані бажання, ані інтересу до того, що вона має без будь-яких зусиль, оскільки її інстинкт задовольняє таку потребу автоматично (наприклад, дихання). Однак у реальній історії переважна більшість ресурсів життєдіяльності носила більшою чи меншою мірою дефіцитний характер. Дефіцитність ресурсів життєдіяльності обумовлює набуття ними цінності – тим більшої, чим складніше отримати у власне розпорядження такий ресурс: матеріальний (їжа, житло), комунікативний (спілкування, освіта), соціетальний (повага, престиж), духовний (віра, надія, впевненість у майбутньому), а сукупність найголовніших цінностей певного соціуму формується в його ціннісну систему.

Оскільки ж в різні часи та в різних історичних, географічних, кліматичних та інших умовах має місце різна структура й конфігурація найбільш дефіцитних ресурсів життєдіяльності, то історично навколо них формується певна ціннісна система відповідного суспільства. Таким чином, можна говорити про певний причинно-наслідковий ланцюг трансформації інстинктів у соціальні дії, який графічно ілюструє циклічний характер життєдіяльності людини в межах соціально-політичних систем (рис. 2.).

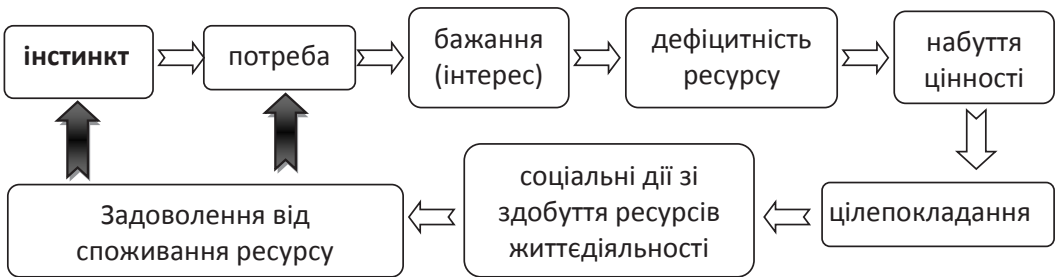

Рис. 2. Механізм трансформації інстинктів у соціальні дії людини

Уже на цьому етапі простежується зародження інституту природних прав людини: оскільки природа заклала в генетичну програму життєдіяльності людини інстинктивні потреби в різноманітних благах-ресурсах (утилітарних, комунікативних, духовних), то, безумовно, людина мусить мати невід’ємне

право на їх отримання. З правової точки зору така людина починає виступати як суб'єкт соціальних дій з пошуку та отримання бажаних ресурсів, які в даному випадку виступають як об'єкти. Якщо ж бажаний об'єкт вже знаходиться у власності або розпорядженні іншого суб'єкта, то мають місце відносини між двома суб'єктами з приводу володіння певним об'єктом. Так історично виникає інститут суб'єкт-об'єктних та суб'єкт-суб'єктних відносин.

На певному рівні можна говорити, що певним суб'єктом надання бажаних ресурсів можуть бути:

– навколишня природа (дерево, що приносить плоди, річка, що дає воду та рибу, ліс, що вирощує дичину тощо);

– стихійне явище (вогнь, що надає тепло та захист від хижаків, дощ, що приносить необхідну вологу для зростання дерев і злаків);

– інші біологічні істоти (мамонт, що дає м'ясо, корова, що дає молоко, бджоли, що дають мед тощо);

– інша людина, в розпорядженні якої знаходиться певний матеріальний об'єкт, необхідна інформація, знання, мудрість, розуміння сенсу життя тощо.

Між суб'єктом, який має певний ресурс, і тим, що прагне його здобути, неминуче відбувається взаємодія, форми якої можуть бути надзвичайно широкими й різноманітними – від відверто агресивних (забрати силою) до договірних, партнерських. Прагнучи плодів, людина оберігає й поливає дерево; прагнучи хліба – оре землю, сіє й вирощує зерно; прагнучи молока – годує й випасає корову; прагнучи зігрітися й захиститися від хижаків – збирає хмиз та підтримує вогнь; прагнучи пояснень незрозумілих явищ або сенсу життя – йде з жертвоприношеннями до шамана; прагнучи певних благ або речей – вчиняє якісь дії, що спонукають їх власників віддати своє майно (відібрати, виманити, купити, виміняти тощо). У результаті виникає взаємодія, під час якої суб'єкт-споживач, який прагне щось отримати від суб'єкта-власника, вимушений робити певні дії, на які його спонукає суб'єкт-власник та які за умови відсутності суб'єкта-власника не мали би місця й не мали би сенсу для суб'єкта-споживача.

Відповідно суб'єкт-власник отримує здатність впливати на дії суб'єкта-споживача, спроможність нав'язувати йому власну волю, контролювати певною мірою його поведінку. Остання формула в науковому дискурсі є нічим інакшим, як хрестоматійним визначенням влади! Так, генетично обумовлені інстинкти окремого індивідуума в масових процесах їх задоволення призводять інституціоналізації соціального феномену влади як спроможності одних індивідів впливати на отримання ресурсів життєдіяльності іншими – вождя, що контролює й розподіляє їжу та інші матеріальні ресурси життєдіяльності й є гарантом безпеки спільноти (одночасно із здатністю відібрати життя в окремого індивіда); шамана, який має виключне право надавати комунікативні та духовні блага.

Очевидно, що потенційно кожна людина має 100 % природних прав на задоволення потреб існування, соціалізації та саморозвитку. Однак, входячи

до певної спільноти, індивід стикається з тим, що його інтереси так чи інакше перетинаються з подібними інтересами інших членів даної спільноти. Узгодити взаємосуперечливі інтереси може лише зовнішній суб'єкт, наприклад, суспільство – нормами табу, моралі, права. Так, під час інституційної еволюції [10] виникає політичний вимір як простір гармонізації інтересів членів локальної людської спільноти, що перетинаються.

Задоволення інтересів не лише потребує ресурсів життєдіяльності, а їх максимізації. Підкоряючись інстинкту внутрішньовидової агресії споконвіку окремі індивіди прагнули сконцентрувати у своїх руках дефіцитні ресурси життєдіяльності, використовуючи природні та здобуті здібності: силу воїна, талант мисливця, хитрість і розум мудреця, харизматичність лідера, духовну силу шамана тощо. Оскільки прагнення кожного з них до концентрації всіх дефіцитних благ-цінностей обумовлене генетично на рівні інстинктів, у суспільстві виникає загроза переходу до стану «війни всіх проти всіх» (за Т. Гоббсом, який відверто називав владою право володіння), що зумовлює необхідність створення механізму раціонально-справедливого розподілу дефіцитних благ. І тоді в дію вступає інстинкт самозбереження біологічного виду, який спонукає людей виробляти у спільному життєвому просторі загальні для всіх нові культурні форми [1, с. 8] й зумовлює необхідність формування певного соціального інституту, покликаного врегулювати процес регулювання раціонально-справедливого задоволення інстинктів членів даного суспільства (рис. 3).

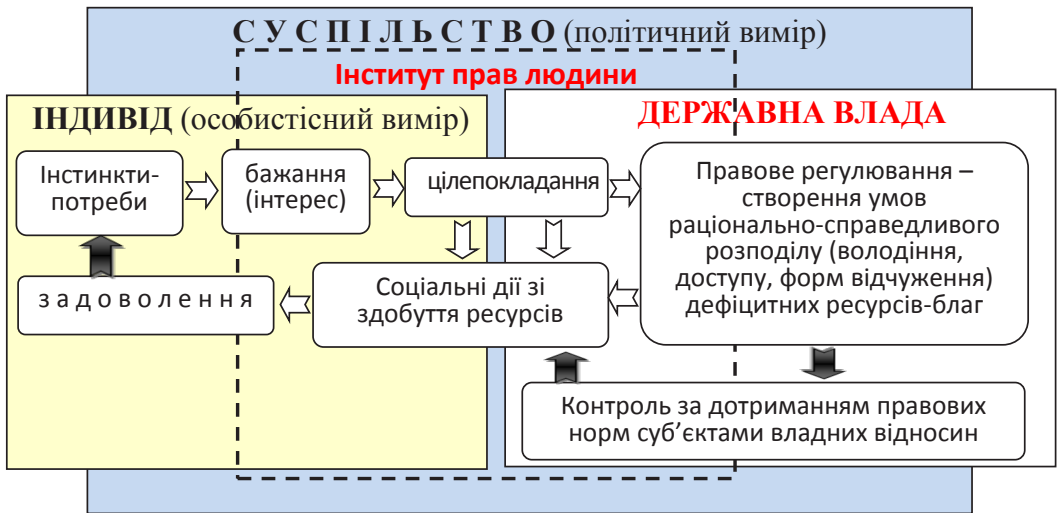

Рис. 3. Механізм інституціоналізації інститутів права людини та державної влади.

Отож, з необхідності централізованого впорядкування споживання ресурсів життєдіяльності людської спільноти виникає система взаємодії індивіда, суспільства та влади, яка в процесі історичної еволюції призводить до інсти-

туціоналізації держави й державної влади в її сучасному вигляді як механізму реалізації природних прав людини та контролю за володінням, доступом, формами переходу права власності на ресурси життєдіяльності від одних суб'єктів до інших. Об'єктивність та закономірність такого стану речей визначається охарактеризованим вище взаємозв'язком інстинктивно обумовлених прав людини та суспільною необхідністю впорядкування їх задоволення через обмеженість доступу до ціннісних ресурсів життєдіяльності.

Значну частину цінностей/потреб регулює та контролює суспільство, яке встановлює певну шкалу пріоритетності тих чи інших прав людини. Суспільство ніколи не зможе контролювати абсолютно всі потреби людини (адже неможливо повністю контролювати потребу в абстрактному мисленні, творчості, цікавості, в тому ж диханні), але цілком може встановлювати правові рамки володіння, доступу, форм відчуження майна та інших ресурсів життєдіяльності в інтересах соціетального відтворення всього людства.

Чим більшим є соціум, тим складніше досягти справедливого унормування та розподілу ресурсів життєдіяльності, відповідно більш різноманітними та складними мають бути механізми такого впорядкування. Отже, на певному історичному етапі розвитку і розширення суспільства реалізація цих функцій вимагає створення сукупності відповідних механізмів (виконавчої структури) – так відбувається інституювання держави. Оскільки під функцією держави розуміються «основні напрямки діяльності, що підпорядковані головній меті держави, визначеної соціальною природою самого феномену, – інтересами суспільства, благом народу» (де інтерес за своєю сутністю є втіленням інстинктів, який формує об'єктивну цінність), то соціетальна функція, як зазначає О. Соловйов, «є саме тим посередником, що перетворює нематеріальне духовне утворення – суспільну цінність – на механізм державної влади» [9, с. 16].

З постановням держави як єдиного суспільного інституту, що набув права легітимного насилля відносно суб'єктів владних відносин, які не дотримуються суспільних, у першу чергу – правових норм і приписів, уже державна влада (апарат) намагається регулювати процес реалізації різноманітних потреб/інтересів людини, закріплених в інституті прав людини. У процесі соціалізації держава намагається формувати «культуру інстинктивної поведінки», покликаної підкорити й регулювати проявлення інстинктів як складової частини людської природи та мотиваційної сили людини, що є «передумовою формування й розвитку архетипових структур особистості та виступає перетворювачем біологічно заданого матеріалу силами соціальної дійсності» [2, с. 13].

При цьому рівень гарантування/захисту державою реалізації прав людини безпосередньо впливає на формування відповідних політичних режимів – якщо державна влада прагне жорстко регулювати/контролювати об'єм потреб, зіставимий з повним об'ємом сфери природних прав людини (підкоряючи собі таким чином і людину, і суспільство), в державі формується тоталітарний політичний режим. Якщо державні зазіхання сягають меж сфери суспіль-

ного контролю (таким чином підкоряючи собі суспільство) – відтворюється авторитарний режим. Якщо ж суспільство контролює державу, котра більше концентрується на створенні раціонально-справедливих умов життєдіяльності людини й обмежує рівень силового втручання до мінімально необхідного – встановлюється ліберально-демократичний політичний режим.

Отже, чим більшою мірою державна влада виконує свою первинну функцію – створення умов для задоволення природних прав людини – тим більше вона набуває рис правової й демократичної держави.

Слід зазначити, що визначення державної влади як похідної функції від потреб-цінностей повністю вкладається у відому теорію обміну ресурсів влади (П. Блау, К. Хайнінгс) і не суперечить іншим класичним теоріям влади, зокрема веберівській, а поглиблює їх. Так, у сучасній науці загально прийнято спиратися на концепцію панування М. Вебера, згідно з якою є три джерела та три типи влади: традиційна або індивідуалізована (влада батька родини, старійшини роду); харизматична або персоніфікована (влада особистості з видатними персональними здібностями) та раціонально-правова або інституціоналізована (влада суспільно-договірного характеру, надана суспільством відповідним інститутам).

Однак при цьому Вебер розкриває категорію влади лише через введення інших дефініцій, а не через розкриття глибинної сутності, природних механізмів її реалізації. Адже виникає питання: а на чому базується індивідуалізована влада старійшин чи харизматична влада вождя? Відповідаючи на нього, знову вводиться додаткова дефініція – авторитет, без пояснень, якими є його витоки й первинний сенс цього поняття.

Неоінстинктивний підхід до розуміння влади як механізму впорядкування та розподілу цінностей дає чіткі відповіді на подібні запитання. Так, індивідуалізована влада старійшини уявляється, насамперед, як володіння та спроможність розпоряджатися такими важливими ресурсами життєдіяльності, мудрість поколінь, історичний досвід, здатність спрогнозувати надходження й розподілити в часі первинні ресурси життєдіяльності – цінності-речі. Персоніфікована влада харизматичного лідера являє собою володіння надзвичайно дефіцитними духовними цінностями-цілями, зокрема, надією й вірою у «світле майбутнє», впевненістю в подоланні будь-яких негараздів. Інституціоналізована влада виборного (призначеного, спадкового тощо) чиновника являє собою надані йому в розпорядження суспільством інструментальні цінності – закони, правила, норми, що відкривають широкий доступ і до первинних цінностей-речей. Той самий авторитет означатиме наявність у його носія таких духовних та інструментальних цінностей, які неможливо або надзвичайно важко отримати більшій частині соціуму.

Отже, держава, як політичний інститут, у своїх витоках має інстинктивно обумовлений інститут прав людини та побудованому на ньому ціннісну систему, що вирішальним чином впливають не тільки на формування самого державного інституту, але й на його структурно-функціональну побудову, тип політичного режиму, особливості владних відносин тощо.

Висновки. Таким чином, необхідність упорядкованого розподілу ресурсів життєдіяльності є важливою функцією біогенезу Землі – гармонійного існування живої природи. Незначне порушення «справедливості» такого розподілу може призвести до зникнення цілих видів флори та фауни, кардинальне ж порушення здатне спричинити глобальну катастрофу біосфери. У «диких» умовах цю функцію виконує природний відбір. У політично організованому соціумі базова цінність соціальної справедливості не лише обумовлює інституалізацію влади та держави, але й формує *соціетальну функцію* унормування та справедливого (з точки зору панівної верстви суспільства) розподілу дефіцитних ресурсів-цінностей як раціонально-правового механізму реалізації природних прав людини. І чим більше держава базується на інституті прав людини, тим більшою мірою вона набуває ознак правової та демократичної держави.

Список літератури:

1. Дротянко Л. Г. Ментальний аспект комунікації в полікультурному середовищі в умовах глобалізації / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – 2013. – № 2. – С. 5–8.
2. Камзин Н. Роль інстинктів при виборі стратегії childfree. Влияние культуры на инстинкт / Николай Камзин, Елизавета Камзина, Оксана Камзина. – Москва : Litres, 2015. – 237 с.
3. Максименко С. Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості / С. Д. Максименко, В. В. Клименко, А. В. Тостоухов. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – 152 с.
4. Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство / Герберт Маркузе ; пер. О. Юдін. – Київ : Ніка-Центр, 2010. – 248 с.
5. Ольшанский Д. В. Политико-психологический словарь. / Д. В. Ольшанский. – Москва : Академический проект, 2002. – 576 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник./Упорядник В. П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп і перероб. – Київ : Генеза, 2004. – 736 с.
7. Психология масс. Хрестоматия / [ред.-сост. Д. Я. Райгородский]. – Самара : Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2006. – 592 с.
8. Ридли М. Происхождение альтруизма и добродетели. От инстинктов к сотрудничеству / Мэтт Ридли. – Москва : Litres, 2015. – 692 с.
9. Соловьев О. Политические институты : [учеб. пособие] / О. М. Соловьев. – Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2003. – 148 с.
10. Тарасевич В. М. Інституційна еволюція: від інстинктів до протоінститутів / В. М. Тарасевич // Економічна теорія. – 2005. – № 1. – С. 51–67.
11. Фет А. Инстинкт и социальное поведение [Электронный ресурс] / Абрам Фет. – Новосибирск : Сова, 2005. – 650 с. – Режим доступа : <http://www.modernproblems.org.ru/capital/instinct/2.htm>.
12. Философский энциклопедический словарь. – Москва : ИНФРА-М, 2001. – 576 с.
13. Фрейд З. Массовая психология [Электронные текстовые данные] / З. Фрейд ; Электронная библиотека Института философии РАН. – Режим доступа : <http://filosof.historic.ru/enc...>
14. Штаталович О. Програма соціалізації інстинктів та проблема культурогенезу в ученні З. Фрейда / О. Штаталович // Гілея : наук. вісн. – 2013. – № 73. – С. 161–170.
15. Miller F., Vandome A., McBrewster J. Duverger's Law. (2010). Saarbrücken: DM Publishing, 96.

References:

1. Drotjanko, L.G. (2013). Mental'nyj aspekt komunikacii' v polikul'turnomu seredovyshhi v umovah globalizacii'. Visnyk Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Ser.: Filosofija. Kul'turologija, 2, 5–8 [in Ukrainian].
2. Kamzin, N., Kamzina, E., Kamzina, O. (2015). Rol' instynktov pri vybore strategii childfree. Vlijanie kul'tury na instynkt. Moscow: Litres [in Russian].
3. Maksymenko, S.D., Klymenko, V.V., Tostouhov, A.V. (2010). Psyhologichni mehanizmy zarozhzhennja, stanovlennja ta zdzijsnennja osobystosti. Kiev: Vyd-vo Jevrop. un-tu [in Ukrainian].
4. Markuze, G. (2010). Struktura instynktiv i suspil'stvo. (Judin O., Trans.). – Kiev: Nika-Centr [in Ukrainian].
5. Ol'shanskij, D.V. (2002). Politiko-psihologicheskij slovar'. Moscow: Akademicheskij proekt [in Russian].
6. Gorbatenko, V.P. (2004). Politologichnyj encyklopedychnyj slovnyk. Ju. S. Shemshuchenkj, V.D. Babkin, V.P. Gorbatenko (Eds.). (2d ed.). Kiev: Geneza [in Ukrainian].
7. Rajgorodskij, D. a. (2006). Psihologija mass. Hrestomatija. Samara: Izd. Dom «BAHRAH-M» [in Russian].
8. Ridli, M. (2015). Proishozhdenie al'truizma i dobrodeteli. Ot instynktov k sotrudnichestvu. Moscow: Litres [in Russian].
9. Solov'ev, O. (2003). Politicheskie instituty. St. Petersburg: Izd-vo St. Peterburgskogo universiteta [in Russian].
10. Tarasevych, V.M. (2005). Instytucijna evolucija: vid instynktiv do protoinstitutiv. Ekon. Teorija, 1, 51–67 [in Ukrainian].
11. Fet, A. (2005). Instynkt i social'noe povedenie. Novosibirsk: Sova. www.modernproblems.org.ru. Retrived from: <http://www.modernproblems.org.ru/capital/instinct/2.htm> [in Russian].
12. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar'. (2001). Moscow: INFRA-M [in Russian].
13. Frejd, Z. Massovaja psihologija [Elektron. tekstovye dannye]. Jelektronnaja biblioteka Instituta filosofii RAN. Retrived from: <http://filosof.historic.ru/enc...> [in Russian].
14. Shatalovich, O. (2013). Programa socializacii instynktiv ta problema kul'turogenezu v uchenni Z. Frejda. Gileja: naukovij visnik, 73, 161–170 [in Ukrainian].
15. Miller, F., Vandome, A., McBrewster J. Duverger's Law. (2010). Saarbrücken: DM Publishing, 96.

Radchenko Oleksandr V., Doctor in Public Administration, Professor, Professor of Department of Social and Economic Geography, Pomeranian University, Poland, Slupsk.
e-mail: radchenko_ar@ukr.net

The genesis of human rights as prerequisites of the rule of law: neoinstinctual approach

The article examines the anthropological origins and nature of human rights, as well as derivatives of the phenomena of power and State in their relationship with the natural human rights and interests. Concluded that genetically inherent nature of fundamental human rights, and their satisfaction with primary function is defined by the rule of law. The State and power serve as a social mechanism for equitable distribution of human resources and social reproduction of society.

Neoinstinctual approach to understanding power as a mechanism for sorting and distribution of values gives clear answers to such questions. Thus, elders individualized power seems primarily as ownership and capacity to manage these essential resources of life, the wisdom of generations, historical experience, the ability to forecast revenues and allocate time primary resources of life – values-things. Personified power of a charismatic leader is extremely scarce possession of spiritual values, aims, in particular, hope and faith in the "bright future" confidence to overcome any adversity. Institutionalized government elected (appointed, inheritance, etc.) is provided officials it available to the public the value of instruments - laws, rules, regulations, opening wide access to primary values-things. The same authority shall mean the presence of its carrier and tool of spiritual values that are impossible or extremely difficult to get much of society.

The state as a political institution in its origins has instinctively caused Institute of Human Rights and built on its system of values that crucially affect not only the formation of state institutions, but also on its structural and functional building, the type of political regime, especially the power relations etc.

The need for the orderly distribution of resources is an important feature of life biogenesis Earth – harmonious existence of wildlife. A slight breach of «fairness» of this distribution may lead to the extinction of entire species of flora and fauna cardinal same offense to cause global catastrophe biosphere. The «wild» conditions this function is performed by natural selection. In a politically organized society core values of social justice not only makes the institutionalization of government and state, but also creates a societal function normalization and equitable (in terms of the dominant sectors of society) allocation of scarce resources, values as rational-legal mechanism of realization of natural rights. And the more the state is based on the Institute of Human Rights, the more it becomes legal and signs of a democratic state.

Keywords: instinct; interest; necessity; human rights; rule of law state; power.

Надійшла до редколегії 03.06.2016 р.